

## DREPTUL COPILOR ÎN MEDIUL DIGITAL CHILDREN 'S RIGHT IN THE DIGITAL ENVIRONMENT

Aliona OHRIMENCO (BOȚAN),  
dr., conf. univ. UPS „Ion Creangă”  
Nicoleta CALCAVURA,  
studentă licență UPS „Ion Creangă”

**CZU: 341.231.14-053.2:004.738.5**

**Summary:** The digital environment is becoming increasingly important in most aspects of children's lives. The article comes to argue the need to respect the right of children to digital education based on the international standard adapted in General Comment no. 25 on the rights of children in the digital environment”. It also reflects some recommendations needed to be followed by teachers in early childhood, regarding the children's rights in the digital environment, digital parenting, protection of children in the online environment.

Genuine access to digital technologies can support children in achieving the full spectrum of civil, political, cultural, economic and social rights. Even education is gradually becoming based on digital technologies.

**Rezumat:** Mediul digital devine din ce în ce mai important în majoritatea aspectelor vieții copiilor. Articolul vine să argumenteze necesitatea respectării dreptului copiilor la educație digitală pe baza standardului internațional adaptat în Comentariul general nr. 25 privind drepturile copiilor în mediul digital”. De asemenea, reflectă unele recomandări care trebuie urmate de către profesorii din prima copilărie, cu privire la drepturile copiilor în mediul digital, parenting digital, protecția copiilor în mediul online.

Accesul real la tehnologiile digitale poate sprijini copiii în realizarea întregului spectru al drepturilor civile, politice, culturale, economice și sociale. Chiar și educația devine treptat bazată pe tehnologii digitale.

**Key-words:** digital environment, digital education, digital parenting, beneficial and harmful effects of digital devices, rules for using digital devices.

**Cuvinte-cheie:** mediu digital, educație digitală, parenting digital, efecte benefice și nocive ale dispozitivelor digitale, reguli de utilizare a dispozitivelor digitale.

Mediul digital devine din ce în ce mai important în majoritatea aspectelor vieții copiilor. Accesul veritabil la tehnologiile digitale îi poate sprijini pe copii în realizarea întregului spectru de drepturi civile, politice, culturale, economice și sociale. Inclusiv educația ajunge să se bazeze treptat pe tehnologiile digitale.

În urma unor consultări Convenția cu privire la drepturile copilului, UNICEF, organizațiile interguvernamentale, societatea civilă, se subliniază că toate drepturile copiilor trebuie să fie respectate, protejate și asigurate în mediul digital. ONU pune la dispoziția publicului un nou standard internațional adoptat în „Comentariul General nr. 25 cu privire la drepturile copiilor în mediul digital” (martie, 2021). Concluzia este una inedită: *copiii trebuie lăsați liberi în lumea digitală, urmând doar să fie protejați de violență, exploatare, abuz și dezinformare* [2].

În cadrul consultărilor pentru formularea recomandărilor, copiii au declarat că mediul digital le-a oferit oportunități considerabile pentru ca vocea lor să fie auzită în privința subiectelor care îi vizează. Comentariul General face apel la statele semnatare (28 de țări) să se asigure ca utilizarea tehnologiilor digitale să contribuie la realizarea participării copiilor la nivel local, național și internațional, precum și să ofere sprijin pentru activismul copiilor și tinerii promotori ai drepturilor omului. Potrivit sursei citate, *pentru realizarea drepturilor copilului în mediul digital trebuie respectate patru principii* [ibidem, p. 2-4]:

- *nediscriminarea* – toți copiii au acces egal și efectiv la mediul digital în moduri semnificative pentru ei (accesul gratuit pentru copiii pentru a evita excluziunea digitală;

eliminarea decalajului digital în dependență de gen, etnie; accesul la alfabetizarea digitală, vieții private și siguranței online);

- *interesul superior al copilului* – mediul digital nu a fost conceput inițial pentru copii, dar acum joacă un rol semnificativ în viața lor. Copiii au dreptul de a căuta, de a primi, de a transmite informații, de a fi tratați cu atenție și de a fi protejați în mediul online;
- *dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare* – oportunitățile oferite de mediul digital joacă un rol din ce în ce mai important în dezvoltarea copiilor și pot fi vitale pentru viața și supraviețuirea lor, în special în situații de criză. Utilizarea dispozitivelor digitale nu ar trebui să fie dăunătoare și nici nu ar trebui să înlocuiască interacțiunile în persoană dintre copii sau între copii și părinți, educatori.
- *respect pentru opiniile copiilor* – statele părți ar trebui să promoveze conștientizarea și accesul copiilor la mijloacele digitale pentru a-și exprima opiniile și de a le oferi instruire și sprijin pentru a participa în mod egal cu adulții, în mod anonim, acolo unde este necesar, astfel încât aceștia să își susțină în mod eficient drepturile lor, în mod individual și în grup.

*Aplicarea acestor prevederi vizavi de drepturile copiilor în mediul digital* poate fi realizat în mai multe direcții:

- legislația trebuie să prevadă drepturile copiilor în mediul digital; politicile statului trebuie să prevadă accesul și implicarea copiilor la mediul digital, să protejeze copiii de agresiuni cibernetice, respectiv de exploatare și abuz sexual digital. În acest sens, statele părți ar trebui să identifice și să abordeze noile tipuri de riscuri cu care se confruntă copiii în diverse contexte digitale - riscuri legate de conținut, comportament, printre altele, conținutul violent și sexual, agresiunea cibernetică și hărțuirea, jocurile de noroc, exploatarea și abuzul, promovarea sau incitarea la sinucidere sau alte activități care pun în pericol viața.
- trebuie identificat un organism național statal care să se îngrijească de drepturile copiilor în mediul digital; trebuie alocate resursele adecvate pentru incluziunea digitală a tuturor copiilor;
- companiile trebuie să realizeze produse și servicii digitale care să nu contribuie la vătămarea copiilor, respectiv să nu colecteze date personale pentru a-i supune la publicitate țintită; să protejeze copiii de conținut periculos; sistemele de filtrare și de moderare nu trebuie să împiedice accesul la informații;
- trebuie aduse la cunoștința copiilor drepturile lor, organismele competente în caz de încălcare, ghiduri de apelare la acestea; trebuie asigurată asistența copiilor în aceste proceduri, tratarea celor care sunt victime;
- părinții trebuie să învețe despre drepturile copiilor, dar mai ales trebuie să se alfabetizeze digital. Ei trebuie să învețe despre riscurile la care sunt supuși copiii în folosirea produselor și serviciilor digitale și să fie informați cu privire la modurile prin care pot respecta și proteja viața privată a copiilor în raport cu mediul digital. Monitorizarea activității digitale din partea părinților trebuie să fie proporțională și în conformitate cu capacitățile în evoluție ale copilului;
- profesorii trebuie să beneficieze de formare inițială și continuă referitoare la mediul digital, pentru dezvoltarea cunoștințelor, abilităților și practicilor lor;
- polițiștii, procurorii și judecătorii trebuie să învețe despre protecția, investigarea și urmărirea penală în caz de comitere a unor infracțiuni asupra copiilor în mediul digital.
- Reconceptualizarea unităților de învățare ca produs al erei digitale, este absolut necesar și în condiții, când însuși mediul familial oferă oportunități de utilizare a TIC (calculator, tabletă,

telefon, etc.). Copiii noștri au devenit video, digitali, pasionați de rețele virtuale de socializare, astfel este justificată introducerea învățământului asistat de calculator încă de la vârste fragede, când copilul poate asimila ușor lucrul cu aceste instrumente indispensabile viitorului.

Problemele învățării copiilor despre tehnologiile informaționale, în sens pedagogic, fac obiectul discuțiilor științifice ale multor oameni de știință. Cercetări moderne în domeniul pedagogiei preșcolare K.H. Моторина, С. П. Первина, С.А. Шапкина, Ю.М. Горвизт, etc. mărturisesc posibilitatea achiziționării computerului de către copii cu vârste cuprinse între 5-7 ani. Această perioadă coincide cu momentul dezvoltării intensive a gândirii copilului, pregătind trecerea de la gândirea vizual-figurativă la cea abstract-logică. În această etapă, computerul acționează ca un instrument intelectual special pentru rezolvarea problemelor de diferite tipuri de activități. Gândirea, potrivit lui A. В. Запорожец, este baza intelectuală de amplificare pentru dezvoltarea activității, iar însuși procesul de însușire a metodelor generalizate de rezolvare a problemelor duce la implementarea acestuia la un nivel din ce în ce mai înalt. Și cu cât nivelul intelectual al activității este mai ridicat, cu atât toate aspectele personalității sunt completate în ea [10].

În scopul implementării drepturilor digitale a copiilor, în RM se prevede ca *educația digitală să fie predată în școli, ca parte a programelor de învățământ de bază*, începând cu nivelul preșcolar și continuând pe parcursul celorlalți ani școlari. În domeniul tehnologiilor și resurselor educaționale digitale interactive, asistăm la elemente de noutate reconceptualizate în CET prin introducerea pe domeniul de activitate „Științe și tehnologii”, a unei noi activități de învățare - „Educația digitală”. Deci, CET se distinge printr-o nouă perspectivă conceptuală *axat pe competențe*, iar **competența specifică** a „educației digitale” prevede *Recunoașterea și aplicarea tehnologiilor, resurselor digitale interactive, în diferite contexte educaționale și cotidiene, dând dovadă de responsabilitate față de securitatea personală* [1, p.70].

Tehnologia informației și comunicațiilor joacă un rol important în predare și învățare în copilăria timpurie. Este un puternic mijloc de comunicare și educație. Datorită naturii sale interactive, are potențialul de a răspunde nevoilor de a oferi modalități practice de a direcționa în mod constructiv propria învățare, de a satisface propriile interese și nevoi.

Evident, cadrele didactice pentru a fi buni formatori de competență digitală trebuie să fie buni „posesori” calificați al acestei competențe. În consecință, cadrele didactice trebuie să-și actualizeze în mod constant competențele și să le adapteze. În ultimii ani, mai mulți termeni sunt utilizați pentru a descrie competențele de utilizare a tehnologiilor informaționale, precum: *competențe TIC, competențe tehnologice, competențe ale tehnologiei informației, cultura informației, competențe digitale, alfabetizare digitală*. Acești termeni sunt, de multe ori, folosiți ca sinonime. Paleta largă de termeni denotă, de fapt, dezvoltarea rapidă a tehnologiilor, dar și diferite arii de acoperire și interes, cât și discipline de bază ale informaticii și tehnologiilor informaționale.

Prin ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr. 862 din 07 septembrie 2015 au fost aprobate „Standarde de Competență digitală pentru cadrele didactice din învățământul general” [4, p.4]. Constatăm că *nu există modele pedagogice pentru formarea competenței digitale la educatori corelate la specificul competențelor profesionale*. Dar nivelele de competențe stabilite vor servi ca indicatori în angajarea cadrelor didactice și acestea pot identifica următoarele domenii a abilităților digitale pentru cadrele didactice [4, p.17]: comunicare digitală; gestionarea informației; crearea de conținuturi digitale educaționale; implementarea aplicațiilor de management școlar; sisteme de gestionare a conținuturilor educaționale; utilizarea echipamentelor digitale în educație; respectarea normelor etice și legale în spațiul digital.

Principala sarcină a educației digitale este de a asista procesul de învățare, adică de a oferi condiții optime și interactive pentru transmiterea și asimilarea informației. Utilizarea tehnologiilor digitale moderne în educația copiilor (jucării interactive, roboți interactivi, dispozitive digitale, jocuri digitale interactive cu caracter divers, ș.a.) permite transmiterea și asimilarea noilor cunoștințe într-un mod atractiv pentru copii. Tehnologiile digitale răspunde interesului crescut al copiilor pentru activități informatizate, contribuie la dezvoltarea încrederii în forțele proprii, asigurând o libertate mai mare oferită copilului, capacităților sale de expresie; dezvoltă la copil cultura vizuală, deoarece resursele utilizate sunt animate, vii și interactive; consolidează capacitățile copilului de cercetare; dezvoltă calități personale ca: gândirea logică, imaginația, perspicacitatea, creativitatea, puterea de concentrare; stimulează interesul, curiozitatea și capacitatea de învățare.

Potrivit prof. Luiza Tolea, procesul instructiv-educativ devine mai eficient, dispozitivele digitale fiind un mijloc de instruire care ține atenția copilului activă pe tot parcursul activității de învățare [3, p.22]. Resursele digitale sprijină respectarea ritmului propriu de învățare a preșcolarului. Acesta poate relua orice secvență de învățare din cadrul programului digital utilizat, pentru înțelegerea și rezolvarea corectă a sarcinii de lucru, fapt care contribuie la sporirea încrederii în forțele proprii. Prin intermediul calculatorului se oferă copiilor ilustrări ale conceptelor abstracte, proceselor și fenomenelor neobservabile sau greu observabile. Resursele digitale permit realizarea unor experimente imposibil de realizat practic datorită lipsei materialului didactic [ibidem, p.55]. Astfel, TIC devine un partener de lucru al cadrului didactic, un coechipier de „joacă” al copilului, ori jocul este activitatea de bază în instruirea celor mici. Important este selecția corectă a dispozitivelor digitale în corespundere cu specificului vârstei și cu valențele educative. [2, p.23].

Utilizarea dispozitivelor digitale fără un scop precis, la un moment nepotrivit, conduce la ineficiența învățării prin neparticiparea unor copii la activitate și nerealizarea obiectivelor propuse. Pe de altă parte, folosirea în exces a lor poate duce la pierderea abilităților practice, de investigare a realității și la deteriorarea relațiilor umane. În acest context, fără a nega beneficiile TIC asupra cogniției, psihologiei și pedagogiei atenționează despre influența tehnologiilor digitale în detrimentul sănătății copiilor [3, p.105]:

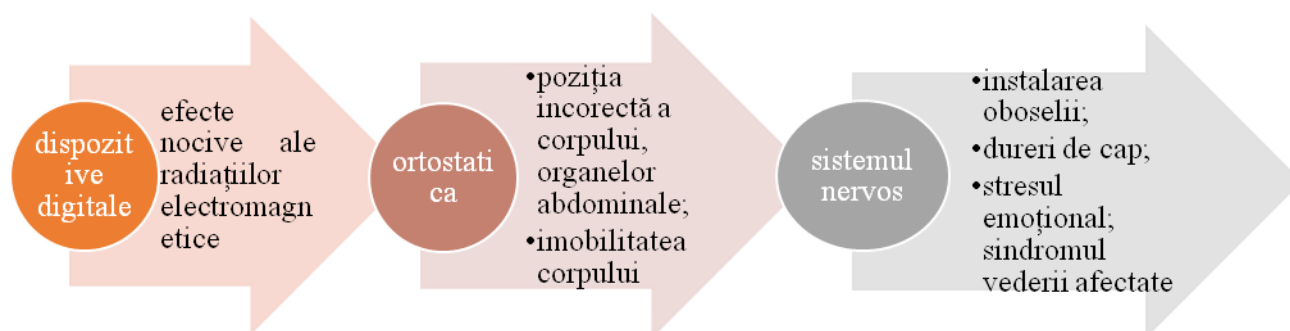


Fig. 1. Efecte nocive ale utilizării TREDI asupra sănătății copiilor

Din cauza că stă ore întregi în fața calculatorului, copilul poate avea probleme de obezitate, dureri de cap, de spate și de umeri. În plus, studiile arată că un copil care folosește prea mult calculatorul va avea o capacitate scăzută de concentrare, ochii oboseți și iritați și chiar probleme de integrare socială. O dozare incorectă a timpului pe care copilul îl petrece în fața calculatorului sau utilizarea în exces a dispozitivelor digitale poate conduce la dependență, extenuare, dizabilități funcționale, pierderea abilităților practice, de calcul și de investigare a realității, la deteriorarea

relațiilor umane. De asemenea, individualizarea excesivă a învățării duce la negarea dialogului copil - educator și la izolarea actului de învățare în contextul său psihosocial.

În studiul cu privire la formarea competențelor digitale la copiii de 4-7 ani, 3. M. Габдуллина, identificând pericolele utilizării tehnologiilor digitale face următoarele recomandări [8, p.106]:

- *respectarea cerințelor minime de securitate și sănătate în muncă cu monitorul* - cauza disconfortului ocular este, de regulă, lumina albastră; monitorul nu trebuie amplasat prea aproape, adică la o distanță mai mică de 50 cm de ochi; e importantă și poziționarea lui la același nivel cu ochii. Sala de grupă trebuie să fie bine iluminată și aerisită;
- *alegerea ergonomică a mobilierului în corespundere cu vârsta și înălțimea copiilor*, pentru a diminua poziția incorectă a corpului. Atunci când are spatele sprijinit de spătarul scaunului, copilul trebuie să aibă șezutul apropiat de spatele scaunului. Șoldurile, gleznelor și genunchii trebuie să formeze un unghi de 90°. În fața calculatorului, dispozitivul trebuie să fie la înălțimea ochilor copilului sau doar puțin mai jos. Coatele trebuie să fie pe masă. Picioarele trebuie să stea pe podea, și nu balansate. În timpul lucrului, al scrisului în caiete este permisă o aplecare de aproximativ 30. Un scaun ergonomic îl va ajuta să-și susțină spatele drept și să-și mențină o poziție corectă, dar acesta trebuie reglat, pentru a nu-i afecta coloana vertebrală. Poți afla foarte ușor dacă l-ai ajustat cum trebuie: asază-l relaxat în scaun, cu spatele drept și pune-l să privească monitorul. Dacă privirea copilului nu fixează centrul monitorului, înseamnă că trebuie să insiști pe coborârea sau urcarea scaunului. Scaunul trebuie să fie tras sub masă sau bancă. Trebuie evitată poziția picior peste picior. Această poziție poate afecta partea de jos a spatelui odată cu zona pelviană. Dacă totuși copilul simte nevoia să își miste poziția picioarelor, încrucișarea gleznelor este considerată o opțiune mai bună.

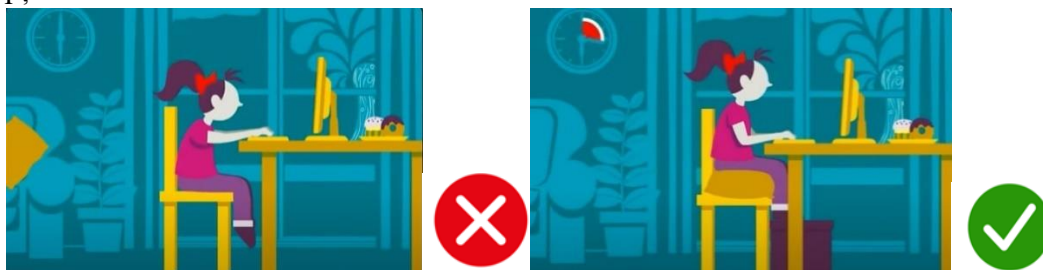


Fig. 2. Poziția corectă a copilului în fața monitorului

Poziția incorectă în telefon, smartphone, tabletă, de asemenea, poate duce la simptome precum umeri tensionați, dureri de cap, amorțeli în brațe, dureri în zona cervicală. Din ce în ce mai multe studii arată cum coloana vertebrală este plasată sub stres (desemnat prin termenul „text-neck”) în timpul utilizării smartphoneului sau influența telefonelor mobile asupra posturii corpului. Atunci când stați drept, cu privirea înainte, capul cântărește între 4.5 și 5.5 kg. Cu fiecare centimetru în care vă aplecați capul înainte, greutatea pe coloana vertebrală crește [6].

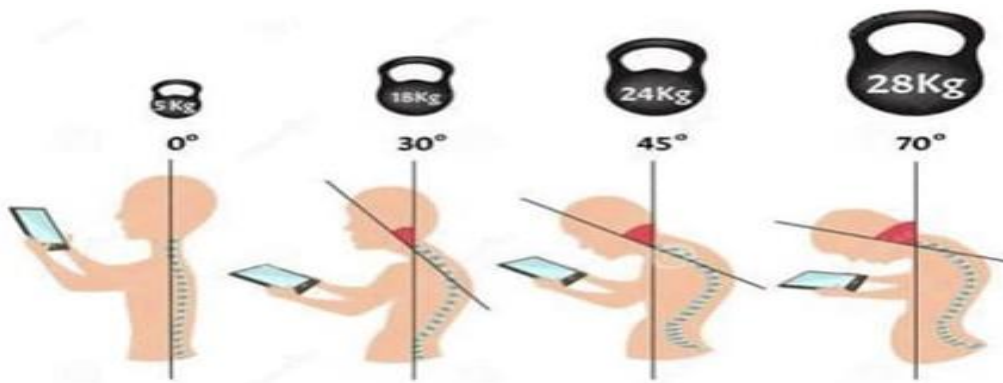


Fig. 3. Afectarea coloanei vertebrale a copiilor în poziția incorectă în utilizarea dispozitivelor digitale

Distanța între ochi și telefon trebuie să fie minimum 25 cm, cu cât diagonală este mai mare, cu atât pot fi ținute mai departe. Privirea trebuie să fie ușor în jos, atenție la reglarea suportului sau la poziția mâinilor, este mai sănătos ca telefonul să stea pe un suport, nu în contact direct cu corpul, de asemenea, este mai sănătos să asculte la difuzor decât să țină telefonul la ureche sau să folosească o pereche de căști. Înclinarea ecranului spre spate, cu 10-20 grade. Setare luminozitate 49-69%:

- *timpul calitativ petrecut în fața dispozitivelor digitale* - la vârstă preșcolară, între 3 și 5 ani, copiii nu trebuie să petreacă mai mult de 10-15 minute în față calculatorului. Acesta îi solicită mult, în special vederea, și îi poate obosi foarte repede. copilul de 6 ani nu trebuie să petreacă mai mult de 20-30 minute în față unei activități TIC și nu mai mult de 2 ori săptămânal. Pe măsură ce cresc se poate mări și timpul pe care îl vor petrece în față calculatorului. Însă specialiștii susțin că nu trebuie să depășească mai mult de 1-2 ore pe zi.
- *nevoia de odihnă a copiilor* - activitatea în fața dispozitivelor digitale trebuie îmbinată cu alte activități recreative și sociale potrivite vârstei copiilor: exerciții fizice în aer liber, interacțiune fizică cu colegii, familia și comunitatea.

O poziție, fie ea și corectă, poate deveni incomodă pentru copil dacă stă prea mult fără să se miște. La fiecare 15-30 de minute, trebuie să se întindă, să se ridice de la birou sau să-și schimbe poziția. Îndepliniți cu copiii câteva exerciții simple, cum ar fi: ridicarea și coborârea umerilor, flexarea și întinderea degetelor sau genoflexiunile. Sau puteți utiliza tehnici de relaxare pentru spate [5]:

**De-a țestoasa !** Prefaceți-vă că sunteți o broască țestoasă care s-a pornit încet și relaxat la o plimbare. O, nu ! A început să ploaie! Îndoți-vă bine sub carapace timp de aproximativ 10 secunde. După ce soarele a revenit, ieșiți de sub carapace și continuați să vă plimbați relaxat. Repetați de câteva ori, asigurându-



vă că încheiați cu o plimbare, astfel încât corpul să fie relaxat.

**Pisica leneșă se trezește.** Prefaceți-vă că sunteți o pisică leneșă care tocmai s-a trezit dintr-un pui de somn lung și minunat. Căsați larg. Apoi mieunați o dată. După care, întindeți-vă brațele, picioarele și spatele – încet ca o pisică – și relaxați-vă.

Sau diverse metode de relaxare a ochilor:

**Fluturașul**". Ajută-l pe micuț să-și imagineze că sprâncenele și genele lui sunt aripile unui fluture foarte frumos. Copilul trebuie să clipească, însă mișcărilor trebuie să fie atât rapide, cât și ușoare și suave;

**„Ceasornicul vesel**". Ne imaginăm că ochii sunt ace de ceasornic ce privesc în dreapta, apoi în stânga. Exercițiul se repetă de 20 de ori, timp în care adultul observă dacă cel mic își ține capul drept.

**„Semaforul de pe calea ferată**". Copilul își imaginează că este un semafor de pe calea ferată. El trebuie să închidă când drept, când pe cel stâng.

**„Șarpele vesel**". Pentru acest exercițiu, părintele va avea nevoie de o jucărie sub formă de spirală colorată, pe care să o agațe de tavan sau de lustră, după care să invite copilul să se „plimbe” cu privirea de-a lungul spiralei, de la început și până la sfârșit, de câteva ori.

Cadrele didactice ar fi bine să se implice în transmiterea unor sfaturi rapide de *parentaj digital*, prin tratarea temelor precum – îndrumarea copiilor în utilizarea supravegheată și responsabilă a tehnologiilor digitale; confidențialitatea în mediul online; instalarea controalelor și filtrelor parentale. Pentru a responsabiliza părinții și copiii în privința utilizării dispozitivelor tehnologice și a rețelelor sociale se recomandă formularea câtorva reguli simple:

**Tableu 1. Ghidarea prin întrebări în formularea regulilor de utilizare a dispozitivelor digitale**

Unde nu utilizăm dispozitivele digitale	2- 5 ani	6-12 ani
Dormitor	✓	✓
Bucătărie (sau locul unde servim masa)	✓	✓

Când (la ce oră) trebuie să li se permită copiilor să utilizeze dispozitive digitale	2- 5 ani	6-12 ani
Cînd călătorim cu mașina, mai ales dacă este un drum lung	✓	✓
În timpul adunărilor familiale și a altor situații în care familia membrii sunt împreună, de ex. diverse sărbători, pe drum spre grădiniță sau școală	✓	✓
În timpul meselor	✓	✓

În ce situații copiii nu ar trebui să li se permită să utilizeze dispozitive digitale	2- 5 ani	6-12 ani
Descară aplicații fără permisiunea părinților	✓	✓
Vizitează situri web fără aprobare	✓	✓
Încalcă regulile stabilite	✓	✓

Copilul nu trebuie să aibă acces la conținut comercial și legături care duc la conținut inadecvat, la conținut ce promovează agresivitatea, violența sau orice formă de prejudecată sau discriminare.

<b>În ce moduri părinții pot echilibra timpul petrecut pe dispozitivele digitale</b>	<b>2- 5 ani</b>	<b>6-12 ani</b>
NU jucați jocuri video în fața copiilor dacă acest lucru este contrar regulilor familiei acasă	✓	✓
Folosiți aplicații sau jocuri în care puteți crea ceva		✓
Vă implicați împreună cu copiii în utilizarea dispozitivelor digitale	✓	✓

Activitățile trebuie selectate adecvat vârstei copiilor. Adulții au grijă de ceea ce face copilul pe dispozitivele digitale și în ce scop: dacă poate învăța ceva din ea, poate dezvolta creativitatea, imaginație, gândire etc. Copilul folosește împreună cu părinții / educatorii dispozitivele digitale care le integrează și aplică în viața de zi cu zi. Educatorul / părinții vor motiva să copilul să urmărească activități provocatoare, vor realiza feedback cu privire la corectitudinea a ceea ce face.

<b>Ce activități (fără a utiliza dispozitive digitale) sunt utile și stimulente pentru copilul de o anumită vârstă ?</b>	<b>2- 5 ani</b>	<b>6-12 ani</b>
Căutați cărți, mergeți la bibliotecă. Joacă afară. jocuri de deghizare și spion. Joacă-te cu semenii. Joacă-te cu blocuri și puzzle-uri. Petrecem timp împreună. Altceva pe care copilul îl consideră distractiv și interesant.	✓	
Lectura. Socializarea cu prietenii. Hobby-uri. Jucandu-se afara. Joacă diverse jocuri de masă cu prietenii sau cu părinții (de ex. Ludo, Monopol). Creativitate - crearea obiectelor la alegerea și interesul copilului. Jucați sporturi de echipă sau alăturați-vă unui grup de dansuri populare. Altceva, în funcție de interesele copilului.		✓

<b>Ce înseamnă a fi politicos și decent când utilizăm dispozitivele digitale</b>	<b>2- 5 ani</b>	<b>6-12 ani</b>
În timp ce vorbim cu cineva sau în timpul unei mese – oprim smartphonul. Nu ne punem telefoanele pe masă în timp ce luăm masa	✓	✓
Nu ne uităm în dispozitivele altor oameni (fără permisiune)	✓	✓
Dacă trebuie să răspundem la telefon, spunem „Scuzați-mă” persoanei / persoanelor cu care suntem alături înainte de a folosi telefonul	✓	✓

Cu privire la transmiterea unor sfaturi pentru protecția copiilor în mediul online dr. Elizabeth Milovidov, consultant în domeniul siguranței în mediul online, fondatorul Digital Parenting Coach.com, recomandă familiarizarea părinților și a copiilor cu un șir de riscuri legate de siguranța copiilor/tinerilor în mediul virtual – cyberbullying, sexting, grooming, etc. [8].



Formarea competențelor digitale la copiii de 5-7 ani reprezintă o etapă firească a progresului social și este esențială pentru educație, viața profesională și participarea activă în societate. Prin urmare, instaurarea mediului digital nu diminuează rolul cadrului didactic în procesul de instruire, ci îi adaugă noi valențe formative și calitative, îi creează noi modalități de exprimare profesională - încurajează construcția activă a cunoștințelor, asigură contexte semnificative pentru învățare, promovează reflecția, eliberează copilul de activități de rutină și stimulează activitatea intelectuală. Dacă preșcolarii beneficiază de o orientare de calitate încă din primii ani de viață în privința utilizării raționale a mediului digital, ei vor avea șansa de a beneficia de satisfacția utilizării acestei informații în folosul dezvoltării lor.

### **Referințe bibliografice:**

1. Curriculum pentru Educație Timpurie. Chișinău: Lyceum, 2019. 128 p.
2. Comentariul general nr. 25 (2021) privind drepturile copiilor în ceea ce privește mediul digital. Comitetul pentru drepturile copiilor. <https://cdn.vedemjust.educatiejuridica.ro/cdn-vedemjust/2021/03/CRC25-traducere-VDJ.pdf>
3. Florea D., Tolea L. Ghid de bune practici. Competențe cheie prin jocuri virtuale la grădiniță – resurse didactice pentru punerea bazelor formării competențelor cheie la preșcolari. Galați: Editura InfoRapArt, 2017., 212 p. ISBN 978-606-8725-65-9
4. Standarde de Competență digitală pentru cadrele didactice din învățământul general. Chișinău: Lyceum, 2019. 92 p.
5. Exemple de exerciții de relaxare pentru copii, 2020. <http://cpsp.psihologie.md/2020/04/12/exemple-de-exercitii-de-relaxare-pentru-copii/>
6. Telefonul, unul dintre principalii inamicii ai spatelui. Cum să îți corectezi postura. [https://adevarul.ro/life-style/stil-de-viata/telefonul-unul-principalii-inamici-spatelui-sa-ti-corectezi-postura-corporala-1\\_5ad5f1bcd52022f75eeab36/index.html](https://adevarul.ro/life-style/stil-de-viata/telefonul-unul-principalii-inamici-spatelui-sa-ti-corectezi-postura-corporala-1_5ad5f1bcd52022f75eeab36/index.html)
7. Ghid pentru protecția copiilor în mediul online. [https://moldova.md/sites/default/files/itu\\_cop - ghid copii - republica moldova.pdf](https://moldova.md/sites/default/files/itu_cop - ghid copii - republica moldova.pdf)
8. Milovidov E. Parentajul în era digitală. Ghid parental pentru protecția copiilor în mediul online împotriva exploatării sexuale și a abuzului sexual. <https://rm.coe.int/parenting-in-era-digitala-romanian/16809f035f>
9. ГАБДУЛЛИНА, З.М. Развитие навыков работы с компьютером у детей 4-7 лет. Волгоград: Издательство „Учитель”, 2010. ISBN 978-5-7075-2073-6
10. Заика Т. С. а Актуальность использования ИКТ в детском саду, 2016. <https://nsportal.ru/vuz/psikhologicheskie-nauki/library/2016/11/10/aktualnost-ispolzovaniya-ikt-v-dou-v-detskom-sadu>
11. The digital environment. <https://www.coe.int/en/web/children/the-digital-environment>